

Developing a structural model of the relationship between sensation seeking and adolescent internet addiction: the mediating role of self-empowerment

Seyed Aziz Chaboki¹, Mohammad Reza Belyad², Ali Reza Kakavand³, Biuok Tajeri², Fatemh Zam²

1-Ph.D Student in Psychology, Department of Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

2- Assistant Professor, Department of Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

3- Associate Professor, Department of Psychology, Imam Khomeini International University, Ghazvin, Iran
(Corresponding Author). E-mail: Ar.kakavand@soc.ikiu.ac.ir

Received: 10/07/2021

Accepted: 11/09/2021

Abstract

Introduction: The increasing demand for computer technology and the widespread influence of the internet has left many people, particularly students, with mental disorders and problems in social connections caused by computer addition.

Aim: The present study aimed to investigate the mediating role of self-empowerment in the relationship between sensation seeking and adolescent internet addiction.

Method: This descriptive study has used structural modeling. The study's statistical population included all high school students in Karaj in 2018-2019, from whom 310 students were selected by purposive sampling and completed the Arndt Inventory of Sensation Seeking (AISS), Young Internet Addiction Test, and Psychosocial Inventory of Ego Strength (PIES). The collected data were analyzed by Pearson correlation and Sobel test using SPSS23 and AMOS23.

Results: According to the results, the direct effect of sensation seeking and self-empowerment on the students internet addiction was significant at a 95% confidence level ($p < 0.05$). The results also indicated an indirect relationship between sensation seeking and the students internet addiction mediated by their self-empowerment at a 95% confidence level ($p < 0.05$). In general, the results of the models showed a good fit for all research scales.

Conclusion: In conclusion, paying attention to the enhancement of individuals belief in their ego strength can reduce the likelihood of high-risk behaviors and consequently prevent the adverse effects of adolescent internet addiction through psychological well-being. Therefore, it is necessary to consider the role of sensation seeking and self-empowerment to prevent internet addiction.

Keywords: Addiction psychiatry, Excitement, Self-empowerment

How to cite this article: Chaboki SA, Belyad MR, Kakavand AR, Tajeri B, Zam F. Developing a structural model of the relationship between sensation seeking and adolescent internet addiction: the mediating role of self-empowerment. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*. 2021; 8 (4): 75-84 .URL: <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-1130-en.pdf>

Copyright © 2018 the Author (s). Published by Kurdistan University of Medical Sciences. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial License 4.0 (CCBY-NC), where it is permissible to download, share, remix, transform, and buildup the work provided it is properly cited. The work cannot be used commercially without permission from the journal.

تدوین مدل ساختاری رابطه هیجان خواهی با اعتیاد به اینترنت نوجوانان؛ نقش میانجی توانمندی خود

سید عزیز چابکی^۱، محمد رضا بلیاد^۲، علیرضا کاکاوند^۳، بیوک تاجری^۱، فاطمه زم^۲

۱. دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

۲. استادیار، گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

۳. دانشیار، گروه روانشناسی، دانشگاه بین المللی امام خمینی ره، قزوین، ایران (مؤلف مسئول). ایمیل: Ar.kakavand@soc.ikiu.ac.ir

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۱۹

چکیده

مقدمه: تقاضای فزاینده به فناوری رایانه و نفوذ گسترده اینترنت، بسیاری از افراد خصوصاً دانش آموزان را با اختلال روانی و ارتباطات اجتماعی ناشی از ابتلا به اعتیاد رایانه مواجه ساخته است.

هدف: پژوهش با هدف بررسی نقش میانجی توانمندی خود در رابطه با هیجان خواهی و اعتیاد به اینترنت در نوجوانان انجام شد.

روش: پژوهش حاضر توصیفی و از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش تمامی دانش آموزان مقطع متوسطه شهر کرج در سال ۹۸-۱۳۹۷ بودند که از میان آن‌ها ۳۱۰ دانش آموز به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و پرسشنامه‌های هیجان خواهی آرنت، اعتیاد به اینترنت یانگ و سیاهه روانشناختی قدرت من (PIES) را تکمیل نمودند. داده‌های گردآوری شده از طریق همبستگی پیرسون و آزمون سویل و با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۳ تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد، اثر مستقیم هیجان خواهی و توانمندی خود بر اعتیاد اینترنتی دانش آموزان در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنی‌دار بوده است ($p < 0/05$). همچنین نتایج بیانگر، رابطه غیرمستقیم بین هیجان خواهی و اعتیاد اینترنتی دانش آموزان با میانجیگری توانمندی خود با ۹۵ درصد اطمینان است ($p < 0/05$). به طور کلی نتایج الگوها نشان داد که تمام مقیاس‌های پژوهش از برازش مناسب برخوردارند.

نتیجه‌گیری: در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که توجه به افزایش باور افراد در ارتباط با توانمندی من، احتمال انجام رفتارهای پرخطر را کاهش می‌دهد و به تبع آن با ایجاد بهزیستی روانشناختی از آسیب اعتیاد به اینترنت در دوران نوجوانی پیشگیری به عمل آید. بنابراین، ضروری است، در فرآیند پیشگیری از اعتیاد به اینترنت به نقش هیجان خواهی و توانمندی خود توجه نمود.

کلیدواژه‌ها: روانپزشکی اعتیاد، هیجان خواهی، توانمندی خود

مقدمه

امروزه در عصر اطلاعات، کامپیوترها و اینترنت در تمامی بخش‌های زندگی افراد وارد شده است و یکی از مشکلاتی که ممکن است ایجاد شود، اعتیاد به اینترنت^۱ است. اعتیاد به اینترنت به توجه بیش از حد به رسانه‌های اجتماعی اطلاق می‌شود که با انگیزه غیر قابل کنترل برای استفاده از رسانه‌های اجتماعی و اختصاصی زمان بسیار زیادی را همراه است و در سایر جنبه‌های مهم زندگی اخلال ایجاد می‌کند (شو آندرسن^۲، ۲۰۱۴).

به نظر می‌رسد هیچ وجهی از زندگی انسان نیست که تحت تأثیر این ابزار قرار نگرفته باشد. آمار جهانی اینترنت (۲۰۱۶) گواهی می‌دهد، تعداد کاربران اینترنت در پایان سال ۲۰۱۵، ۳/۳ میلیارد نفر بوده است که تقریباً با نصف جمعیت جهان برابری می‌کند. این آمار نشان می‌دهد، در پایان سال ۲۰۱۵، حدود ۸۰ درصد از خانوارها در کشورهای توسعه یافته و ۳۴ درصد در کشورهای در حال توسعه به گونه‌ای به اینترنت دسترسی داشته‌اند و بر این اساس، ضریب نفوذ اینترنت در دنیا ۴۵ درصد جمعیت است. در ایران براساس آمار مرکز (متما) که مربوط به پایان سال ۱۳۹۳ است حدود ۷۴ درصد از مردم (حدود ۵۶ میلیون نفر) به شبکه‌های مختلف اینترنت متصل بوده‌اند که بیشترین تعداد مشترکین اینترنت، مربوط به اینترنت موبایل است. در سایت آمار جهانی اینترنت، ضریب نفوذ اینترنت در ایران ۲/۵۷ درصد گزارش شده است. در برخی از پژوهش‌ها، آثار نامطلوب بالقوه ناشی از استفاده از اینترنت، عمدتاً به نبود اولیه بهزیستی روانی اجتماعی اسناد داده می‌شود. از آنجا که نوجوانی به لحاظ آسیب‌پذیری در برابر اعتیاد، دوره

بحرانی است که نسبت به افراد بزرگسال، احتمال بیشتری وجود دارد که الگوی استفاده افراطی از اینترنت در آنان رواج یابد، همچنین رویدادهای استرس‌زای زندگی نیز با این الگوی رفتاری همبسته دانسته شده است و این گونه فرض شده که در شرایط استرس‌زا افراد به منظور مدیریت خلقی، هیجانی و جبرانی اجتماعی آن، به استفاده از اینترنت متوسل می‌شوند (چابکی و همکاران، ۱۳۹۹).

یکی از عوامل تأثیرگذار بر اعتیاد به اینترنت، هیجان خواهی^۳ است (خانجانی، فخرائی و بدری، ۱۳۹۰). از نظر زاگرمین رفتار هیجان خواهی نوعی نیاز به احساسات و تجربیات جدید، گوناگون و پیچیده است و شخص دارای چنین رفتاری حاضر است برای به دست آوردن این گونه تجربیات به اعمال مخاطره‌آمیز اجتماعی یا فیزیکی اقدام کند (ذوالفقاری زعفرانی و کلانتری، ۱۳۹۵). هیجان خواهی می‌تواند بر رفتار، ویژگی‌ها و اولویت‌های افراد اثر بگذارد. افراد دارای هیجان خواهی به فعالیت‌هایی می‌پردازند که با تحرک و انگیزش زیادی همراه است (زارعی و غیبی، ۱۳۹۷).

کو و وون^۴ در یک فرا تحلیل در خصوص مطالعات انجام شده در زمینه اعتیاد به اینترنت به این نتیجه دست یافتند که اندازه اثر عوامل درون فردی در اعتیاد به اینترنت بیشتر از عوامل برون فردی است. هیجان خواهی و تنظیم هیجان‌ات از جمله عوامل درون فردی بود که در وابستگی به اینترنت نقش مؤثری داشت (کو و وون، ۲۰۱۴). در همین راستا مظاهری نجات فرد و حسینی ثابت (۲۰۱۷) نشان دادند که هیجان خواهی هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم بر اعتیاد به

^۳- Sensation seeking

^۴- Koo & Kwon

^۱- Internet Addiction

^۲- Schou Andreassen

اگر من نتواند یک تعادل ایجاد کند شخصیت درگیر بیماری می‌شود (پرویز و همکاران، ۱۳۹۵). به همین دلیل بررسی «من» و نحوه عملش همیشه وسیله‌ای بود برای رسیدن به یک هدف و این هدف همواره یکسان بود: تصحیح ناهنجاری‌ها و بازگرداندن «من» به یکپارچگی، سلامت و کمال (شولتز و شولتز، ۲۰۱۶). بررسی ارتباط مصرف مواد با متغیرهای زیادی هدف کوشش‌های پژوهشی فراوانی بوده است که به یافته‌های با ارزش منتهی شده‌اند؛ اما در این زمینه هنوز پرسش‌های فراوانی وجود دارند که ضرورت تدابیر جدید پژوهشی و در نظر گرفتن متغیرهای دیگر را به میان می‌آورند. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن این نکته و به میان آوردن مؤلفه‌هایی که ورود بعضی از آن‌ها به این قلمرو تقریباً جدید است، از زاویه دیگری به این مسئله پرداخته است؛ بنابراین با توجه به مطالب مطرح شده و اهمیت موضوع، هدف اصلی مطالعه حاضر تدوین مدل ساختاری رابطه هیجان خواهی با اعتیاد به اینترنت نوجوانان با نقش میانجی توانمندی خود بود.

روش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه‌ی آماری پژوهش تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر کرج در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ بودند. در مدل‌یابی معادلات ساختاری حدود ۲۰ نمونه برای هر عامل (متغیر پنهان) لازم است (جکسون^۳، ۲۰۰۳). جهت افزایش اطمینان، تعداد ۳۱۰ نفر نمونه در نظر گرفته شد، روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر هدفمند است به این صورت که از نواحی چهارگانه کرج، به تعدادی از مدارس مراجعه شد و از طریق آزمون و به کمک اولیاء

اینترنت تأثیر دارد. سیز^۱ (۲۰۱۴) نشان داد که ۴۷ درصد از واریانس اعتیاد به اینترنت از طریق هیجان خواهی و جنسیت تبیین می‌شود. افراد هیجان خواه برای به دست آوردن سطح برانگیختگی بهینه دست به کارهای مختلفی می‌زنند. آن‌ها با افراد مختلفی معاشرت می‌کنند، نه به دلیل این که بر دیگران تأثیر بگذارند، بلکه به دنبال تحریک هستند (چابکی و همکاران، ۱۳۹۹). تحقیقات متعددی در زمینه ارتباط سوء مصرف مواد با ساختار شخصیتی در ایران انجام شده است که از هیجان خواهی به عنوان عامل مستعد کننده سوء مصرف مواد حمایت کرده‌اند (چابکی و همکاران، ۱۳۹۹).

یکی دیگر از ویژگی‌های افراد که می‌تواند به عنوان حفاظت کننده در مقابل عوامل خطر ساز بیرونی عمل کند قدرت من^۲ است. قدرت من نشان‌دهنده‌ی ظرفیت فرد در تحمل استرس بدون تجربه اضطراب فلج کننده است و با داشتن احساس صلاحیت در حوزه شخصی و اجتماعی مرتبط است (کیشانی فراهانی، ۱۳۹۱)؛ به عبارت دیگر قدرت من بیانگر فهم مثبتی از این که او کیست و از چه توانمندی‌هایی برخوردار است هستند. پرویز و همکاران در تحقیق خود نشان دادند که یکی از عوامل تأثیرگذار بر سلامت روان از دیدگاه روان پویشی توانمندی من است. من نقش مهمی را در عملکرد روانشناختی ذهن بر عهده دارد. سلامت و بیماری تابعی از توانایی من برای اداره مناسب فشار امیال متأثر از غرایز برای تخلیه است به گونه‌ای که در تضاد شدید با محدودیت‌های دنیای واقعی و سوپر من نباشد به این ظرفیت من برای اداره تقاضای متعارض‌اند، سوپرمن و مقتضیات واقعیت بیرونی، توانمندی من اطلاق می‌شود و

^۱- Siyez

^۲- Ego power

^۳- Jackson

مدرسه، دانش آموزان آسیب پذیر شناسایی شدند که به عنوان نمونه نهایی در پژوهش مشارکت داده شدند. ملاک‌های ورود به طرح پژوهش شامل: در معرض خطر بودن به علت‌های مختلف از جمله اقامت در حاشیه شهر، محرومیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به تشخیص معلم و مدیر مدارس منتخب و انجام مصاحبه تشخیصی توسط پژوهشگر، رضایت داوطلب برای حضور در پژوهش و داشتن سن ۱۲ تا ۱۸ سال بود. ملاک‌های خروج نیز شامل: عدم تمایل به حضور در پژوهش و داشتن بیماری روانپزشکی مستلزم مصرف دارو در زمان انجام پژوهش بود. در پژوهش حاضر پس از دریافت مجوز از طرف دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج و اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مراحل اداری و معرفی- نامه‌های لازم جهت حضور در مدارس منتخب انجام شد. دانش آموزان به شیوه نمونه‌گیری هدفمند از طریق معرفی معلمان و ملاک‌های ورود شناسایی شدند. سپس به دانش آموزان انتخاب شده توضیحاتی در مورد تحقیق داده شد. پس از اخذ موافقت کتبی کلیه شرکت کنندگان پرسشنامه‌های مربوط به پژوهش حاضر را تکمیل می‌کنند. آزمودنی‌ها در محیطی آرام پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. در خصوص محرمانه بودن پاسخ آن‌ها، اهداف پژوهش و کمک‌های این پژوهش که می‌تواند به جامعه داشته باشد در اختیار آزمودنی قرار گرفت در ادامه از آن‌ها تقاضا شد که دستورالعمل پرسشنامه و کلیه سؤالات را به دقت بخوانند و گزینه‌ای را که در مورد آن‌ها بیشتر صدق می‌کند را انتخاب نمایند. همچنین ملاحظات اخلاقی اعم از مطلع بودن شرکت کنندگان از روند پژوهش، رضایت آگاهانه، مختار بودن شرکت کنندگان برای خروج از پژوهش و

محرمانه ماندن اطلاعات شرکت کنندگان در پژوهش رعایت شده است. لازم به ذکر است که پس از گردآوری داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آمار استنباطی تحلیل شد. به منظور تحلیل داده‌های پژوهش از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۳ استفاده شد.

ابزار

پرسشنامه هیجان خواهی^۱: این مقیاس توسط آرنت^۲ در سال ۱۹۹۳ ساخته شده است. دارای ۲۰ ماده است که شامل ۲ خرده مقیاس تازگی و شدت است. نمره‌گذاری به روش لیکرت (از یک تا چهار) است. شیوه نمره‌گذاری این مقیاس به شکل «بسیار خوب مرا توصیف می‌کند»، «تا حدی مرا توصیف می‌کند»، «مرا خوب توصیف نمی‌کند» و «اصلاً مرا توصیف نمی‌کند» می‌باشد. شش آیتم به صورت منفی بیان شده است تا از خطای تأیید اجتناب شود. در مطالعه کارترو-دیویس و سالیانس^۳ (۲۰۰۸) همبستگی زیرمقیاس‌های این آزمون با زیر مقیاس‌های آزمون هیجان خواهی زاگرن بین ۲۰٪ تا ۵۴٪ بود و ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس‌های تازگی و شدت به ترتیب ۶۵٪ و ۶۹٪ به دست آمد همچنین میری، حاجلو، بشرپور و نریمانی (۱۳۹۸) پایایی این مقیاس را برای خرده مقیاس‌های تازگی و شدت به ترتیب ۶۳٪ و ۶۷٪ و برای کل مقیاس ۶۵٪ گزارش کرده‌اند.

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت^۴: این مقیاس به وسیله یانگ در سال ۱۹۹۸ در بیست آیتم طراحی شده است.

^۱- Inventory of Sensation Seeking

^۲- Arnett

^۳- Carretero-Dios & Salinas

^۴- Internet Addiction Questionnaire

و پایایی پرویز و همکاران (۱۳۹۵) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۶۴ گزارش کردند.

یافته‌ها

در این پژوهش ۵۱/۳ درصد از نمونه‌ی پژوهش را دانش‌آموزان پسر و ۴۸/۷ درصد را نیز دانش‌آموزان دختر به خود اختصاص داده بودند. در جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش			
متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
هیجان خواهی	۳۱۰	۵۴/۸۲	۹/۴۹
توانمندی خود	۳۱۰	۲۱۴/۶۴	۴۸/۳۶
اعتیاد اینترنتی	۳۱۰	۵۸/۷۰	۱۹/۰۱

نتایج یافته‌های توصیفی جدول ۱ نشان می‌دهد از میان مقیاس‌های پژوهش، بیشترین میانگین مربوط به توانمندی خود و کمترین میانگین مربوط به هیجان خواهی است. در جدول ۲ ضرایب اثر مستقیم متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

نمره‌گذاری به روش لیکرت (از صفر تا پنج) است و عبارت معکوس ندارد. دامنه نمرات از صفر تا ۱۰۰ و نمره بالاتر بیانگر مشکلات و وابستگی بیشتر در ارتباط با استفاده از اینترنت است. روایی (محتوایی و سازه) و پایایی این پرسشنامه در پژوهش‌های متعدد مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است (ویدیانته و مک موران^۱، ۲۰۰۴). در پژوهش گنجی، توکل، بنی اسدی و اسدی (۱۳۹۵) پایایی این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمده است.

سیاهه روانشناختی قدرت من (PIES): سیاهه روانشناختی قدرت من یا ایگو، به دومین ساختار شخصیت در نظریه فروید اطلاق می‌شود که در اثر نیروهای موجود در نهاد به وجود می‌آید. توانمندی ایگو به ظرفیت من برای اداره تقاضاهای متعارض آید، سوپر ایگو و مقتضیات واقعیت بیرونی اشاره دارد و به میزانی که من قادر به ایجاد تعادل کارکردی نباشد شخصیت فرد درگیر اختلال خواهد شد (لاور تو، کومر و پیکالا^۲، ۲۰۰۲) که برای بررسی قدرت من از سیاهه‌ی روانشناختی قدرت من استفاده شده است که یک ابزار خود گزارش دهی است و توسط مارک استروم^۴ و همکاران در سال ۱۹۹۷ برای اندازه‌گیری هشت نقطه قدرت من اریکسون، شکل گرفت که در ابتدا ۳۳ سؤال داشت؛ اما در مرحله‌ی بعد ۳۲ سؤال دیگر به آن‌ها اضافه شد و در مجموع ۶۴ سؤال می‌باشند که دارای درجه‌بندی ۵ رتبه‌ای لیکرت است و ۸ نقطه‌ی قدرت من را به ترتیب زیر می‌سنجد: امید، خواسته، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق و مراقبت. برای بررسی اعتبار

^۱ - Widyanto & Mc Murrin

^۲ - Psychosocial Inventory of Ego Strength (PIES)

^۳ - Lavernal, Kumar, & Pekala

^۴ - Mark Strom

جدول ۲ ضرایب استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	نوع اثر	ضریب استاندارد نشده	B استاندارد شده	آماره	سطح معنی داری
اعتیاد اینترنتی	هیجان خواهی	مستقیم	۰/۵۸	۰/۲۹	۳/۵۷	۰/۰۰۱
اعتیاد اینترنتی	توانمندی خود	مستقیم	-۰/۸۳	-۰/۴۶	-۴/۹۱	۰/۰۰۱
توانمندی خود	هیجان خواهی	مستقیم	-۰/۷۳	-۰/۴۵	-۴/۸۹	۰/۰۰۱

آموزان در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار بوده است ($p < ۰/۰۵$). در جدول ۳ ضرایب اثر غیرمستقیم هیجان خواهی بر اعتیاد اینترنتی نشان داده شده است.

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که اثر مستقیم هیجان خواهی و توانمندی خود بر اعتیاد اینترنتی دانش آموزان و اثر مستقیم هیجان خواهی بر توانمندی خود دانش -

جدول ۳ ضرایب اثر غیرمستقیم هیجان خواهی بر اعتیاد اینترنتی

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	نوع اثر	ضریب استاندارد نشده	B استاندارد شده	آماره	سطح معنی داری
اعتیاد اینترنتی	هیجان خواهی	به واسطه‌ی توانمندی خود	۰/۶۰	۰/۲۱	۲/۴۸	۰/۰۰۸

توانمندی خود بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی دارند. نتایج این یافته با مطالعات پرویز و همکاران (۲۰۱۶)، سجادی‌پور و همکاران (۲۰۱۵)، زاهدی اصل (۲۰۱۵)، زارعی و غیبی (۱۳۹۷)، چابکی و همکاران (۱۳۹۹)، مهرابی‌زاده و همکاران (۱۳۸۷)، خانجانی و اکبری (۱۳۹۱)، حاجلو و جعفری (۱۳۹۴) و داراسیان سلماسی و رضاخانی (۱۳۹۷) همسو است.

در تبیین این نتایج همسو با تحقیقات بالا می‌توان گفت که هیجان خواهی صفتی شخصیتی است که می‌تواند بر رفتار، ویژگی‌ها و اولویت‌های افراد اثر بگذارد. براساس نظریه برانگیختگی، افراد هیجان خواه برای به دست آوردن سطح برانگیختگی بهینه، به تجارب تازه و بعضاً پر خطر نیاز دارند (مرشد بهبهانی و حیاتی، ۱۳۹۶)، که این امر می‌تواند آن‌ها را به سمت اینترنت سوق دهد. یافته‌های پژوهشی فارلی و کاکس و همچنین نیوکام و مگگی نشان داده‌اند افرادی که بازی‌های اینترنتی انجام

آنچه از نتایج جدول ۳ برمی‌آید این است که هیجان خواهی اثر غیرمستقیم به واسطه‌ی توانمندی خود بر اعتیاد اینترنتی دانش آموزان داشته است؛ بنابراین فرضیه مطرح شده در ارتباط با وجود رابطه غیرمستقیم بین هیجان خواهی و اعتیاد اینترنتی دانش آموزان با میانجی‌گری توانمندی خود با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شود ($p < ۰/۰۵$).

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی توانمندی خود در رابطه با هیجان خواهی با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان انجام شد. آزمون ضرایب مسیر نشان می‌دهد که رابطه غیرمستقیم بین سلامت روان و اعتیاد اینترنتی دانش آموزان با میانجی‌گری سبک‌های دل‌بستگی با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شود که حاکی از این است که عوامل فردی و اجتماعی اثر غیرمستقیم به واسطه‌ی

سطح پایین توانمندی ایگو بوده است. توانمندی من با ویژگی‌های روانشناختی، رشد هویت، عزت نفس، تمرکز بر کنترل، همدلی، اشکال مثبت مقابله، همبستگی داشته است. «قدرتمندی من» پایین با سازه‌های روانشناختی نامطلوب همبسته است. بنابراین با وجود یک «من» قدرتمند و افزایش سازه‌های مطلوب روانشناسی، طبیعی است که گرایش و نگرش به آسیب‌های اجتماعی متفاوت باشد. بین توانمندی من و رفتارهای پرخطر رابطه منفی وجود دارد. پس با افزایش باور افراد در ارتباط با توانمندی من، احتمال انجام رفتارهای پرخطر کاهش می‌یابد. بنابراین توانمندی من، نه تنها به صورت میانجی بلکه به صورت مستقیم هم بر نگرش و گرایش به آسیب تأثیرگذار است. پیشنهاد می‌شود پژوهشگران علاقه‌مند به این حوزه، با حجم نمونه وسیع و متنوع و همچنین ابزارهای عینی‌تر و معتبر، به بررسی ابعاد مرتبط با سبک‌های دل‌بستگی و سلامت روان در رفتارهای آسیب‌رسان از جمله، اعتیاد به اینترنت پردازند و همچنین در مداخلات پیشگیری و درمان اعتیاد به اینترنت اهمیت ویژه‌ای داده شود.

نتیجه‌گیری

براساس یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که توانمندی خود، در بین عوامل خطر ساز فردی (هیجان خواهی) و اجتماعی (اعتیاد اینترنتی) نقش میانجی ایفا می‌کند. از این رو می‌توان گفت که بین توانمندی من و رفتارهای پرخطر رابطه منفی وجود دارد. پس با افزایش باور افراد در ارتباط با توانمندی من، احتمال انجام رفتارهای پرخطر کاهش می‌یابد. همچنین لازم است که در ارتباط با عوامل خطر ساز فردی مثل هیجان خواهی، مداخلات آموزشی پیشگیرانه انجام شود تا از آسیب‌های بعدی

می‌دهند، در حال بازی هیجان زده می‌شوند و شاید جهت یافتن این انگیزش‌ها و تحریکات بیشتر این بازی‌ها را تکرار کنند (خانجانی و اکبری، ۱۳۹۱).

در واقع اینترنت با ویژگی‌های منحصر به فردی که دارد می‌تواند افراد هیجان خواه را به خودش جذب کند (غیبی و زارعی، ۱۳۹۷). به نظر می‌رسد که افراد دارای هیجان خواهی بالا از طریق رفتار بی بند و بارانه (سهل انگارانه) که شامل فعالیت‌های خطرناک، شیوه غیرمعارف زندگی و عدم پذیرش یکنواختی است، بر روی نیاز برای تجارب جدید و متنوع تمرکز می‌کنند. بازداری زدائی، میل به رها کردن خود از قید و بندهای اجتماعی به خاطر لذت جویی است و استفاده مداوم از جهان مجازی امکان فرار از حدود اجتماعی را بدون سرزنش اطرافیان و یا تنبیه قانون فراهم می‌سازد در واقع افراد هیجان خواه برای بدست آوردن سطح برانگیختگی بهینه دست به کارهای مختلفی می‌زنند زیرا آن‌ها به دنبال تحریک هستند و برای کسب برانگیختگی بیشتر، به تجربه‌های هیجان زا و درگیری در فعالیت‌های پرخطر می‌پردازند. بنابراین طبیعی است که هیجان خواهی، رفتارهای پرخطر و بزهکارانه را افزایش می‌دهد.

همچنین وجود یک ایگوی قدرتمند باعث می‌گردد که نشانه‌های آسیب روانی کمتر شده و فرد در برابر تنش ناشی از شرایط فشارزای زندگی، تحمل و ظرفیت کافی و بسنده‌ای داشته باشد. بنابراین با افزایش تاب‌آوری در مقابل عوامل فشارزا و کاهش نشانه‌های آسیب روانی احتمال گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می‌یابد. افراد با قدرت من عامل باز دارنده‌ای در ابراز پرخاشگری دارند (چابکی و همکاران، ۱۳۹۹). در توانمندی بالای ایگو، پاسخ‌های اولیه به اضطراب به گونه پایایی مؤثرتر از

- AISS. *Journal of Clinical and Health Psychology*, 8(1).
- Chaboki S, Beliad M, Kakavand A, Tajri B, Zam F. (2020). The Mediating Role of Attachment Styles in the Relationship between Mental Health and Internet Addiction in Adolescents. *Armaghane danesh*. 25 (4), 544-557. (In Persian)
- Darasian Salmasi A, Rezakhani S. (2018). Predicting Internet Addiction Based on Depression and Excitement in Female Students. *Journal of Educational Psychology Studies*. 15 (32), 93-116. (In Persian)
- Ganji B, Tavakoli S, Baniasadi Shahr-e Babak F, Asadi S. (2016). Surveying the relationship between internet addiction and Academic Engagement of students. *Educ Strategy Med Sci*. 9(2), 150-155. (In Persian)
- Hajloo N, Jafari I. (2015). The role of perceived stress, excitement- Demand and social support in addiction. *Journal of Health Psychology*. 4 (4), 19-30. (In Persian)
- Jackson DL. (2003). Revisiting sample size and number of parameter estimates: Some support for the N: qhypothesis. *Structural Equation Modeling*, 10(1), 128-41.
- Khanjani Z, Akbari S. (2012). Excitement and adolescents' dependence on the Internet. *Journal of Education and Evaluation*. 5(20), 63-75. (In Persian)
- Khanjani Z, Fakhraei N, Badri R. (2011). A gender-based study of sensation seeking in addicted and normal subjects. *RBS*. 9(4), 287-295. (In Persian)
- Kishani Farahani Z. (2012). Investigating the power of ego, defense styles and thematic relationships in drug addicts and non-addicts. Master Thesis. Department of Clinical Psychology. Al-Zahra University, 1-213. (In Persian)
- Koo HJ, Kwon JH. (2014). Risk and protective factors of Internet addiction: a meta-analysis of empirical studies in Korea. *Yonsei medical journal*, 55(6), 1691-1711.
- Lavernal NE, Kumar VK, Pekala RJ. (2002). The effectiveness of a hypnotic ego-strengthening procedure for improving self-esteem and

جولوگیری به عمل آید. همچنین اگر رگه‌هایی از اختلالات روانی یا مشکلات هیجانی در افراد دیده می‌شود، بهتر است مداخلات زودهنگام انجام گیرد تا از گسترش آسیب پیشگیری شود. همچنین با توجه به اینکه جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر شامل دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم است عدم امکان تعمیم نتایج تحقیق به دانش‌آموزان سایر مقاطع تحصیلی از محدودیت‌های تحقیق حاضر است.

سپاسگزاری

این مقاله پژوهشی مستخرج از پایان نامه مصوب دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، دکتری روانشناسی آقای سید عزیز چابکی با کد اخلاق IR.IAU.K.REC.1398.042 به راهنمایی اساتید آقای دکتر محمدرضا بلیاد و آقای دکتر علیرضا کاکاوند است که با حمایت مالی این دانشگاه انجام شد. نویسندگان اعلام می‌کنند هیچ‌گونه تعارض منافی در این مقاله وجود ندارد. این پژوهش با حمایت مالی هیچ نهاد یا موسسه‌ای انجام نشده است. نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند که از تمامی افرادی که در اجرای پژوهش صمیمانه همکاری کردند کمال تشکر و قدردانی را ابراز نمایند. همچنین تمامی معیارهای رعایت اخلاق در پژوهش که در مطالعه حاضر موضوعیت داشت همسو با بیانیه هلسینکی رعایت شده است.

References

- Carretero-Dios H, Salinas JM. (2008). Using a structural equation model to assess the equivalence between assessment instrument: the dimension of sensation seeking as measured by Zuckerman's SSS-v and amett s

- depression. *Australian Journal of Clinical and Experimental Hypnosis*, 30(1), 1-23.
- Mazaheri Nejadfard G, Hosseinsabet F. (2017). Predicting Internet Addiction Based on Sensation Seeking: Mediation Effect of Attachment Styles. *Journal of Practice in Clinical Psychology*. 5(3), 195-202. (In Persian)
- Mehrabizadeh M, Fathi KA, Shahni Yilagh M. (2009). Study of depression, excitement, aggression, attachment styles and socioeconomic status as predictors of drug dependence in male adolescents in Ahvaz. *Journal of Educational Sciences and Psychology*. 15(1), 153-178. (In Persian)
- Miri M, Hajloo N, Basharpour S, Narimani M. (2020). The mediating role of seeking sensation in the relationship between emotional self - regulation and confused identity with video - computer games addiction. *Journal of Psychological Science*. 18(83), 2163-2173. (In Persian)
- Morshed Behbahani M, Hayati D. (2017). And self-efficacy with addiction readiness: the mediating role of excitement. *Quarterly Journal of Addiction and Substance Abuse Research*. 11(44), 257-272. (In Persian)
- Parviz K, Aghamouhamadian Sharbat H, Ghanbari hashemabadi B, Dehghani M. (2016). The relationship between ego strength and metacognition among male and female students. *Educ Strategy Med Sci*. 9 (2), 118-126. (In Persian)
- Sajjadpour SH, Mehrabi HA, Alizadeh H, Mohammadi A. (2015). Investigating the relationship between components of adolescents' social self-efficacy with tendency to high-risk behaviors. *North Khorasan Law Enforcement Quarterly*. 1 (3), 73-63. (In Persian)
- Schou Andreassen C. (2014). Social network site addiction-an overview. *Current Pharmaceutical Design*, 20(5), 4053-61.
- Schultz D, Schultz SA. (2016). Personality theories. IN Seyed Mohammadi Y. (Persian translator). Tehran: Publishing, 40, 700.
- Siyez DM. (2014). Gender and Sensation Seeking as Predictor Variables of Problematic Internet Use by High School Students. *Addicta-The Turkish Journal On Addictions*. 1(1), 78-97.
- Widyanto L, Mc Murrin M. (2004). The psychometric properties of the internet addiction test. *Cyberpsychology Behavior*, 7(4), 443-50.
- Zarei HA, Gibi A. (2018). Prediction of Internet addiction based on emotion seeking and identity styles in students. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*. 5 (3), 53-65. (In Persian)
- Zolfaghari Zafarani R, Kalantari M. (2016). The Relationship between Excitement and General Health Among Male and Female Students of Islamic Azad University, Roodehen Branch. *Social research*. 8 (31), 105-118. (In Persian)